ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТИНИНГ АСОСЛАРИ.

Nazarov Nurali Normirzaevich
TIPU "Ijtimoiy fanlar va jismoniy tarbiya" kafedrasi professori
https://doi.org/10.5281/zenodo.19815802

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O'zbekiston taraqqiyotining asosiy tamoyillari va ularning mohiyat va mazmuni falsafiy jihatdan yoritib berilgan. O'zbekiston taraqqiyotining asosiy yo'nalishlari ko'p qirrali va bir-biri bilan uzviy bog'liqligi ilmiy nazariy jihatdan tahlil qilingan.

KALIT SO'ZLAR

Yangi O'zbekiston, rivojlanish, O'zbekiston taraqqiyotining asosiy yo'nalishlari, siyosiy barqarorlik, davlat boshqaruvining samarali tashkil etilishi, iqtisodiy islohotlar, bozor iqtisodiyoti, aholi farovonligini oshirish, qonun ustuvorligi va adolatli jamiyat qurish, ta'lim va ilm-fan sohasi, ijtimoiy soha, transport va axborot texnologiyalarini takomillashtirish

АННОТАЦИЯ

В статье с философской точки зрения освещены основные принципы развития Нового Узбекистана, а также раскрыты их сущность и содержание. Основы развития Узбекистана научно-теоретически проанализированы как многогранная и взаимосвязанная система.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

Новый Узбекистан, развитие, основы развития Узбекистана, политическая стабильность, эффективная организация государственного управления, экономические реформы,рыночная экономика, повышение благосостояния населения,верховенство закона и построение, справедливого общества,сфера образования и науки,социальная сфера,совершенствование транспорта и информационных технологий

ABSTRACT

The article provides a philosophical analysis of the key principles underlying the

KEY WORDS

New Uzbekistan, Development, foundations of Uzbekistan's development, political stability, effective organization of state

development of New Uzbekistan, highlighting their essence and substantive content. It further offers a scientific and theoretical examination of the foundations of Uzbekistan's development, presenting them as a complex and inherently interconnected phenomenon.

governance, economic reforms, market economy, improvement of public welfare / enhancing citizens' well-being, rule of law and the establishment of a just society, the field of education and science, the social sector, advancement of transport and information technologies / improvement of transportation and IT systems

Tadqiqot natijalari: Dunyo mamlakatlarining rivojlanish tarixlariga nazar tashlasak, ularning har biri o‘ziga xos va mos bo‘lgan muayyan asoslarga tayanganligini ko‘ramiz. Respublikamiz ham mustaqillikka erishgach, o‘z taraqqiyotini amalga oshirish yo‘lining asosiy tamoyillarini belgilab oldi. Mamlakatning barqaror o‘sishi va jahon hamjamiyatida munosib o‘rin egallashi bugungi kunda aynan shu asoslarning qanday amalga oshirilishi, ularning samaradorligi va ijtimoiy ahamiyati bilan namoyon bo‘ladi. Davlatimizning barqaror rivojlanishi tanlagan taraqqiyot yo‘limiz, oldimizga qo‘ygan keng-ko‘lamli maqsadlarimiz va ularni amalga oshirishni belgilab beruvchi vazifalarga bog‘liqligi sababli mustaqilligimizning ilk kunlaridan boshlab milliy taraqqiyot modeli shakllantirildi. Tanlangan modelga asosan kuchli davlat va faol fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston rivojlanishi, aholi turmush darajasining o‘sib borishi, ishlab chiqarishning jadallashishi bo‘yicha nafaqat Markaziy Osiyoda, balki, jahon miqyosida ham o‘zining munosib o‘rniga ega bo‘lib, kundan-kunga yangi marralar sari odimlamoqda. Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining asoslarini davlat boshqaruvining samarali tashkil etilgani, mamlakatdagi siyosiy barqarorlik, iqtisodiy sohada qilinayotgan islohotlar, barcha uchun teng bo‘lgan qonun ustuvorligi, ta'lim tizimi, kam ta'minlanganlarning ijtimoiy himoya qilish va xalqaro hamkorlik va tashqi siyosat kabi muhim yo‘nalishlar tashkil etadi.[1,2]

Mamlakatimizda siyosiy barqarorlik har qanday davlatning rivojlanishi va taraqqiyotining asosiy omillaridan biri ekanligi inobatga olinib, mustaqillik yillarida tinchlik va osoyishtalikni saqlash uchun aniq rejalar asosida harakatlar amalga oshirildi. Avvalo davlat boshqaruv tizimining samarali tashkil etilishi, hokimiyat tarmoqlari o’rtasidagi muvozanat va hamkorlik mamlakat barqarorligini ta’minlash, fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirok etishi, ochiqlik va oshkoralik printsiplarining joriy qilinishi demokratik jamiyat qurishda muhim ahamiyat kasb

etdi. Iqtisodiyotning rivojlanishi – taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lganligi sababli mamlakatda bozor iqtisodiyotiga o'tish bosqichma-bosqich amalga oshirildi. Davlat tomonidan xususiy mulkni himoya qilinishi, tadbirkorlikni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, kichik biznes va xususiy sektorni rivojlantirish iqtisodiy o'sishni ta'minladi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, sanoatni modernizatsiya qilish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligi oshirilmoqda. Bugungi kunda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish ham ustuvor vazifalardan biriga aylangan. Bir so'z bilan aytganda iqtisodiyot rivojlangan sari quyidagi jihatlar yaxshilandi:

1. Aholi farovonligi – aholi jon boshiga yillik daromadlar oshdi, ishsizlar soni kamayib ish o'rinlari soni ko'paydi, yildan yilga odamlarning yashash darajasi yaxshilanib bormoqda.

2. Infratuzilma rivoji – Yo'llar, transport, aloqa tizimlari, ta'lim va tibbiyot sohalarida ijobiy o'zgarishlar bo'lmoqda.

3. Innovatsiya va texnologiyalar – ishlab chiqarish ta'lim tizimi va barcha sohalarda yangi texnologiyalar joriy etilmoqda, mamlakatning ishlab chiqarish salohiyati kundan-kunga oshib bormoqda.

4. Davlat mustaqilligi va barqarorligi –mamlakatning kuchli iqtisodiyoti uning siyosiy va ijtimoiy barqarorligining asosi bo'lib xizmat qilmoqda.

5. Xalqaro nufuz – mamlakatimizda olib borilayotgan davlat siyosati tufayli xalqaro maydonda O'zbekistonning mavqega ko'tarilib bormoqda. Yuqorida qayd etilgan jihatlarning ijobiy hal etib borish bugungi davrning eng dolzarb talablaridan biridir.

Taraqqiyotning muhim shartlaridan yana bir huquqiy davlat qurishdir. Shuning uchun ham O'zbekistonda qonun ustuvorligini ta'minlashga katta e'tibor qaratilmoqda. Sud-huquq tizimidagi islohotlar, fuqarolar huquq va erkinliklarini himoya qilish, korruptsiyaga qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi. O'zbekistonda sud-huquq tizimidagi islohotlar so'nggi yillarda keng qamrovli va tizimli ravishda amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning asosiy maqsadi quyida asosiy yo'nalishlardan iborat. [3]

1. Sud hokimiyati mustaqilligini ta'minlash– Sudlarning ijro va qonun chiqaruvchi hokimiyatdan mustaqilligi mustahkamlandi. Sudьyalarni tayinlash va lavozimdan ozod qilish tartibi takomillashtirildi.

2. Sudyalar korpusini isloh qilish – Sudьyalarni tanlash, tayyorlash va malakasini oshirish tizimi yangilandi. Sudьyalarning mas'uliyati va javobgarligi oshirildi.

3. Fuqarolar huquqlarini himoya qilish – “Habeas korpus” instituti kengaytirildi, ya’ni shaxsni hibsga olish faqat sud qarori bilan amalga oshiriladi. Tergov jarayonida advokat ishtirokining ahamiyati kuchaytirildi.

4. Sud jarayonlarining ochiqligi va shaffofligi – Sud majlislari ochiq o’tkazilishi, onlayn kuzatish imkoniyatlari joriy etildi. Qarorlar elektron tarzda e’lon qilinishi amaliyoti yo’lga qo’yildi.

5. Ma’muriy va iqtisodiy sudlar tizimini rivojlantirish – Fuqarolar va tadbirkorlarning davlat organlari bilan nizolarini hal qilish uchun alohida ma’muriy sudlar tashkil etildi.

6. Raqamlashtirish (digitalizatsiya) -“Elektron sud” tizimi joriy qilinib, arizalarni onlayn topshirish, ishlarni kuzatish imkoni yaratildi.

7. Jazo siyosatini liberallashtirish–Ayrim jinoyatlar uchun jazo yengillashtirildi, ozodlikdan mahrum qilish jazosi o’rniga muqobil jazo turlari kengaytirildi. Qonunlar barcha uchun teng amal qilishi jamiyatda adolat va ishonch muhitini shakllantiradi.

Ombudsman institutining inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish bo’yicha mustaqil milliy institut sifatidagi ahamiyatini yanada oshirish, Ombudsman faoliyatining institutsional asoslarini takomillashtirish, fuqarolar huquq va erkinliklariga rioya etilishini ta’minlash borasidagi vakolatlarini va hududlardagi ishtirokini kengaytirish, Ombudsman faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy qilish maqsadida O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “O’zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining inson huquqlari bo’yicha vakili (Ombudsman) faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi 10.09.2021 yil PF-6312-sonli Farmoni qabul qilingan bo’lib, Yuksak darajadagi huquqiy madaniyatga erishishning yagona yo’li – huquqiy ta’lim va huquqiy tarbiyani isloh qilish va rivojlantirishdir. Chunki huquqiy savodxonlik huquqiy madaniyat asosidir. Shaxs qanchalik huquqiy bilimga ega bo’lmasin, qonun va boshqa qoidalarga amal qilmasa, u jamiyat uchun katta zarar bo’lib, bu huquqiy madaniyatsizlikni keltirib chiqaradi.[4]

O’zbekiston taraqqiyotining asosiy ustunlaridan yana biri ta’lim tizimini isloh qilishdir. Ta’lim tizimining to’g’ri yo’lga qo’yilishi har bir mamlakatning jumladan, O’zbekistonning ham – kelajak poydevoridir. Mustaqillik yillarida ta’lim tizimini isloh qilishga katta ahamiyat berilmoqda. Maktabgacha ta’limdan tortib oliy ta’limgacha bo’lgan barcha bosqichlarda sifatni oshirish choralari ko’rilmoqda. Yangi universitetlar tashkil etilmoqda, xorijiy ta’lim muassasalari bilan hamkorlik kengaymoqda. Ilm-fanni rivojlantirish, innovatsiyalarni qo’llab-quvvatlash orqali mamlakatning intellektual salohiyati oshirilmoqda.

Aholining turmush darajasini oshirish davlat siyosatida muhim o'rin tutadi. Kam ta'minlangan oilalarni qo'llab-quvvatlash, pensiya va nafaqalarni oshirish, sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish bo'yicha ishlar amalga oshirilmoqda. Sog'lom avlodni tarbiyalash, aholi salomatligini muhofaza qilish mamlakat taraqqiyoti uchun muhim omildir. O'zbekiston tashqi siyosatda ochiqlik va o'zaro manfaatli hamkorlik tamoyillariga amal qilmoqda. Ko'plab davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yilgan. Bu esa investitsiyalar jalb qilish, savdo aloqalarini rivojlantirish va mamlakat nufuzini oshirishga xizmat qilmoqda. Milliy qadriyatlar va ma'naviyat jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. O'zbekistonda milliy an'analarni saqlash va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Milliy qadriyatlar va ma'naviyat jamiyat taraqqiyotida beqiyos ahamiyatga ega. O'zbekistonda bu masala ham davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Milliy qadriyatlar — bu xalqning asrlar davomida shakllangan urf-odatlari, an'analari, madaniyati va turmush tarzidir. Ma'naviyat esa insonning ichki dunyosi, axloqiy qarashlari va ma'rifiy darajasini ifoda etadi. O'zbekistonda milliy qadriyatlar va ma'naviyatni rivojlantirish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda:

1.Milliy an'ana va urf-odatlarni asrash—navro'z, hashar, mehmondo'stlik kabi an'analar keng nishonlanmoqda va yosh avlodga yetkazilmoqda.

2. Ta'lim va tarbiya tizimida ma'naviyat—maktab va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga katta e'tibor qaratilmoqda. "Ma'naviyat soatlari" orqali yoshlarda vatanparvarlik va milliy g'urur shakllantirilmoqda.

3. Madaniy merosni himoya qilish—tarixiy obidalar, milliy san'at va adabiyot namunalari asrab-avaylanmoqda va tiklanmoqda.

4. Oila institutini mustahkamlash— oila ma'naviyatning asosiy manbai sifatida qo'llab-quvvatlanmoqda. Kattalarga hurmat, kichiklarga izzat kabi qadriyatlar targ'ib etilmoqda.

5. Axborot maydonida ma'naviyatni himoya qilish—yoshlarni zararli g'oyalardan himoya qilish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib qilishga alohida e'tibor berilmoqda. Shuningdek, milliy qadriyatlar jamiyatda birlik, hamjihatlik va barqarorlikni ta'minlaydi. Ma'naviyatli jamiyatda jinoyatchilik kamayadi, insonlar o'rtasida o'zaro hurmat va ishonch ortadi. O'zbekistonda milliy qadriyatlar va ma'naviyatni rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim omili bo'lib, barqaror kelajakni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ma'naviy boy va barkamol avlodni voyaga yetkazish muhim vazifalardan hisoblanadi. Yoshlar barcha davrlarda jamiyatning faol qatlami sifatida e'tirof etib kelingan. Sharq Uyg'onish davrida ham, jadidlar faoliyatida ham, jamiyatning yangilanishida yoshlarning o'rni beqiyos bo'lgan. Shu jihatdan

muntazam shakllanib boruvchi bu qatlam doimiy yo'naltirib va qo'llab-quvvatlab turishni talab etadi. Bu esa, davlat tomonidan yoshlarning mamlakat manfaatlari yo'lida erkin ijtimoiylashuvi va o'zini samarali namoyon etishi uchun maqbul sharoit va imkoniyat yaratish hamda yoshlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlar tizimi yoshlarga oid davlat siyosatini anglatadi. [5,6,7,8,9]

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston taraqqiyotining asoslari ko'p qirrali va bir-biri bilan uzviy bog'liqdir. Siyosiy barqarorlik, iqtisodiy islohotlar, qonun ustuvorligi, ta'lim, infratuzilma va xalqaro hamkorlik mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Kelgusida ham ushbu yo'nalishlarda izchil islohotlarni davom ettirish O'zbekistonning yanada yuksalishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш, юрт тараккиёти ва халк фаровонлигининг гарови. - Тошкент.:Ўзбекистон, 2017. - Б. 25.
2. "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси". – Тошкент, 2017.
3. "Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси". – Тошкент, 2022.
4. Ҳусейнова Абира Амановна Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакилининг (Омбудсманнинг) Бухоро вилояти минтақавий вакили, фалсафа фанлари доктори, профессор. Янги ўзбекистон шароитида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг асосий омиллари. https://ombudsman.uz/uz/docs/yangi-ozbekiston-sharoitida-inson-huquqlarini-himoya-qilishning-asosiy-omillari
5. Абдурахмонова Нигора Қаландаровна. Педагогик инновациялар ва касб-ҳунар таълимини бошқарув ҳамда педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш институти бош мутахассиси. Инсон капиталига сармоя Янги Ўзбекистон тараққиёти кафолати. https://review.uz/oz/post/inson-kapitaliga-sarmoya-yangi-ozbekiston-taraqqiyoti-kafolati
6. Амирова Г. Б. Миллий ўз-ўзини англаш миллий ўзига хосликни сақлаш омили сифатида Замонавий таълим илмий амалий оммабоп журнал 2016 йил 8-сон 4-8 бетлар
7. Тохириён А. Миллий-маънавий мероснинг ёшлар тарихий онгини шакллантиришдаги аҳамияти замонавий таълим илмий амалий оммабоп журнал 2014 йил 3-сон 24-29 бетлар
8. Мўминов А.Г. Миллий сиёсат ва маданий сохадаги ислоҳотлар. - Тошкент.: "Akademiya", 2010. - 193 б.

9. Раматов Ж.С. Баркамол ва соглом авлод -Ўзбекистон келажагининг пойдевори. Academic research in educational sciences, 2021yil, 2 (2), 225-229. doi: 10.24411/2181-1385-2021-00187.